

ΑΛΜΠΕΡ ΚΑΜΥ

ημερολόγια ταξιδιού

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
ΝΙΚΗ ΚΑΡΑΚΙΤΣΟΥ-ΔΟΥΓΕ • ΜΑΡΙΑ ΚΑΣΑΜΠΙΛΟΓΛΟΥ-ROBLIN

ΑΛΜΠΕΡ ΚΑΜΥ

Ημερολόγια ταξιδιού

ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ - ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ
ΡΟΖΕ ΚΙΓΙΟ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
ΝΙΚΗ ΚΑΡΑΚΙΤΣΟΥ-DOUGÉ
ΜΑΡΙΑ ΚΑΣΑΜΠΑΛΟΓΛΟΥ-ROBLIN

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως άνευ γραπτής αδείας του εκδότη η κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευσή του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Λογοτεχνικά δοκίμια

Αλμπέρ Καμύ, *Ημερολόγια ταξιδιού*

Albert Camus, *Journaux de voyage*

Μετάφραση: Νίκη Καρακίτσου-Dougé,

Μαρία Κασαμπάλόγλου-Roblin

Υπεύθυνος έκδοσης: Κώστας Γιαννόπουλος

Σελιδοποίηση: Παναγιώτης Βογιατζάκης

Copyright© Éditions Gallimard, Paris, 1978

All rights reserved

Copyright© για την ελληνική γλώσσα Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ

(Εκδόσεις Πατάκη), 2018

Πρώτη έκδοση στην ελληνική γλώσσα από τις Εκδόσεις Πατάκη,

Αθήνα, Ιούλιος 2021

KET B915 ΚΕΠ 511/21

ISBN 978-960-16-9254-8

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ,
ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 210.52.05.600, 801.100.2665, ΦΑΞ: 210.36.50.069
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078
ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ: ΚΟΡΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ - ΠΕΡΙΟΧΗ Β' ΚΤΕΟ),
570 09 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, ΦΑΞ: 2310.70.63.55
Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

Περιεχόμενα

Εισαγωγή του Ροζέ Κιγιά	9
<i>Ηνωμένες Πολιτείες</i>	
Μάρτιος – Μάιος 1946	17
<i>Νότια Αμερική</i>	
Ιούνιος – Αύγουστος 1949	59
Σημειώσεις	157

ΗΝΩΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ

Μάρτιος – Μάιος 1946

Αμερική. Αναχώρηση. Το ελαφρύ άγχος που συνοδεύει κάθε αναχώρηση εξαφανίστηκε. Στο τρένο, συναντώ τον ψυχίατρο P., που πηγαίνει εκεί για νέες επαφές. Ξέρω πως θα μοιραζόμαστε την ίδια καμπίνα στο πλοίο, κι αυτό δεν μου είναι δυσάρεστο γιατί τον βρίσκω έξυπνο και συμπαθή. Στο κουπέ μου, τρία μικρά παιδιά αρκετά άτακτα στην αρχή, αλλά που θα αποκοιμηθούν, η νεαρή νταντά τους, η μητέρα τους, ψηλή και κομψή κυρία με ανοιχτόχρωμα μάτια, και μια κοντούλα ξανθιά που κλαίει, καθισμένη απέναντί μου. Ταξίδι χωρίς απρόοπτα, αν εξαιρέσουμε ένα. Προσφέρω κάποιες υπηρεσίες στην ξανθούλα. Πριν φτάσουμε στη Ρουέν, μια ψηλή κυρία με μακριά γούνα και πλακουτσωτά χαρακτηριστικά με ρωτά αν όλοι οι επιβάτες του βαγονιού πηγαίνουν στην Αμερική. Αν πηγαίνω κι εγώ. «Ναι». Ζητά συγγνώμη, αλλά

θα ήθελε να μάθει για ποιο λόγο πηγαίνω εκεί. «Διαλέξεις». «Λογοτεχνικές ή επιστημονικές;» «Λογοτεχνικές». Βγάζει ένα πραγματικά θεατρικό επιφώνημα, φέρνοντας μεμιάς το χέρι πάνω στα χείλη της. «Α! λέει, τι θαυμάσιο». Κι αμέσως μετά, με χαμηλωμένα μάτια: «Ασχολούμαι κι εγώ με τη λογοτεχνία». «Α! λέω». «Ναι, θα δημοσιεύσω ένα βιβλίο με ποιήματα». «Πολύ καλά, λέω». «Ναι, κατάφερα να μου το προλογίσει η Ροζμόντ Ζεράρ. Μου έγραψε ένα πολύ όμορφο σονέτο». «Μπράβο». «Βέβαια, είναι το πρώτο βιβλίο μου. Αλλά να κάνεις το ντεμπούτο σου στη λογοτεχνία με μια εισαγωγή της Ροζμόντ Ζεράρ...» «Σε ποιον εκδότη;» Μου λέει το όνομα, αλλά δεν τον ξέρω. Μου εξηγεί ότι πρόκειται για στίχους με ομοιοκαταληξία «γιατί προτιμώ το κλασικό ύφος. Όσο για το μοντέρνο, δεν ξέρω τι σκέφτεστε εσείς γι' αυτό... αλλά εμένα δεν μου αρέσει ό,τι δεν καταλαβαίνω», κτλ., κτλ. Κατεβαίνει στη Ρουέν και μου προτείνει να ταχυδρομήσει ένα τηλεγράφημα που θέλω να στείλω στο Παρίσι γιατί ξέχασα τη διεύθυνση του Ρ. στη Νέα Υόρκη. Προφανώς δεν το έστειλε, καθότι δεν έλαβα απάντηση.

Στο βαγκόν-ρεστοράν, συναντώ τον Ρ. και γευματίζουμε απέναντι στην ξανθούλα που δεν καταφέρει να σπάσει τα καρύδια της. Στη Χάβρη, μάλιστα, δείχνει εντελώς χαμένη και ζητά τη βοήθειά μου. Κουβεντιάζουμε για λίγο περιμένοντας το λεωφορείο. Πηγαίνει στη Φιλαδέλφεια. Το λεω-

φορείο είναι ένα παλιό όχημα σαν κλούβα, βρόμικο και κατασκοπισμένο. Η Χάβρη, με τα τεράστια γιαπιά της γεμάτα μπάζα. Φυσάει ελαφρά. Φτάνουμε μπροστά στο Όρεγκον και αντιλαμβάνομαι πως πρόκειται για φορτηγό πλοίο, ένα μεγάλο φορτηγό, αλλά φορτηγό. Τελωνείο, συνάλλαγμα, αστυνομία με το μικρό κουτί των δελτίων που ένας μπάτσος συμβουλευέται όταν ακούγεται το όνομα του καθενός μας — και που το γνωρίζω καλά, λόγω του ιδρώτα που με είχε περιλούσει κατά τη διάρκεια της κατοχής. Και ύστερα, στο πλοίο.

Η καμπίνα για τέσσερις, με ντους και τουαλέτα, έγινε καμπίνα για πέντε, όπου δεν μπορείς ούτε να φταρnisτείς χωρίς να πέσει κάτι. Μας ζητούν να πάμε στην τραπεζαρία για να συναντήσουμε τον μετρ ντ' οτέλ. Στην πραγματικότητα, για να παρρευρεθούμε σε μια κωμική σκηνή. Ο μετρ ντ' οτέλ μοιάζει με τους Γάλλους έτσι όπως εμφανίζονται στις αμερικανικές ταινίες και, επιπλέον, είναι γεμάτος τικ που τον αναγκάζουν να μοιράζει πολλές ματιές με νόημα δεξιά κι αριστερά. Καταστρώνει επιμελώς την αρμονική σύνθεση των ατόμων στα τραπέζια της τραπεζαρίας, όπως οι καλές οικοδόσποινες, σύμφωνα με κάποιο πλάνο και λαμβάνοντας υπόψη τον τίτλο μερικών επιβατών με ιδιαίτερες συστάσεις. Φυσικά, θέλει να με βάλει δίπλα σε έναν δημοσιογράφο¹ που βρίσκεται στο πλοίο. Αλλά αρνούμαι κατηγορηματικά και βρίσκομαι τελικά στο τραπέζι με τον Ρ. και την ξανθούλα που

τη λένε, ω τι θαύμα, Ζαν Λορέτ. Είναι μια μικροκαμωμένη Παριζιάνα που ασχολείται, στη δουλειά της, με αρώματα, και που έκλαιγε το πρωί γιατί είχε αφήσει τη δίδυμη αδελφή της που είναι το παν γι' αυτήν, και πηγαίνει στη Φιλαδέλφεια να συναντήσει έναν Αμερικανό, τον μέλλοντα σύζυγό της. Ο Ρ. είναι γοητευμένος από τη φυσικότητα, τη σύνεση και την καλοσύνη αυτής της Λορέτ, το ίδιο κι εγώ. Είμαστε λιγότερο γοητευμένοι από την καμπίνα. Το πρόσθετο κρεβάτι, στη μέση, φιλοξενεί έναν γέρο 70 χρονών. Η κουκέτα πάνω από τη δική μου είναι ενός μεσήλικα, ο οποίος υποθέτω ότι είναι επιχειρηματίας. Πάνω από τον Ρ. είναι εγκατεστημένος ένας υποπρόξενος με φωτεινό πρόσωπο που πηγαίνει στη Σαγκάη και που γελά δυνατά. Παίρνουμε τις θέσεις μας και αποφασίζω να το ρίξω στη δουλειά.

Στο δείπνο, ξαναβρίσκω τον Ρ., τη Λορέτ, την ψηλή γυναίκα του κουπέ (δεν είναι και τόσο ψηλή, απλώς είναι λεπτή και κομψή) κι ένα ζευγάρι Μεξικανών «που ασχολούνται με επιχειρήσεις». Οι δυο γυναίκες δείχνουν να παρατηρούν τη Λορέτ μας με κάποια καχυποψία. Μα καθώς εκείνη συμπεριφέρεται με φυσικότητα, διατηρεί τελικά τον αριστοκρατικό αέρα της. Μας διηγείται ότι η πεθερά της, που δεν τη γνωρίζει, της στέλνει πολύ στοργικά γράμματα και πως οι Αμερικάνες πεθερές είναι πολύ ανώτερες από άλλες. Ο μνηστήρας της είναι πολύ θρήσκος, δεν πίνει ούτε καπνίζει. Της

ζήτησε να εξομολογηθεί πριν φύγει. Την ημέρα της αναχώρησης (τις προηγούμενες ημέρες ήταν απασχολημένη να διεκπεραιώνει διάφορα), σηκώθηκε στις έξι το πρωί για να πάει στην εκκλησία, αλλά τη βρήκε κλειστή και το τρένο της έφευγε νωρίς. Θα εξομολογηθεί λοιπόν φτάνοντας εκεί και, λέει με την ελαφρά παριζιάνικη προφορά της (κατά τα άλλα, η άρθρωσή της είναι πολύ άσχημη και πολύ γρήγορη και πρέπει να γέρνεις το κεφάλι για να πιάνεις αυτά που λέει), «Το προτιμώ αυτό, γιατί εκείνος εκεί πέρα δεν θα πολυκαταλαβαίνει αυτά που θα του πω και θα μου δώσει άφεση αμαρτιών». Της εξηγούμε πως σε τέτοιες περιπτώσεις δίνεται πάντα άφεση αμαρτιών. «Ακόμα και για τους κοινωνούς θνητούς». Μα βέβαια, λέει ο Ρ. με πεποίθηση. Και της υπενθυμίζουμε ότι θα υπάρξει σίγουρα ένας ιερέας στο πλοίο.

Μετά το δείπνο, ο Ρ. κι εγώ συμφωνούμε στο ότι αυτή η χαριτωμένη Λορέτ προσπαθεί να καλύψει τους φόβους της παρουσιάζοντας στους άλλους αλλά και στον εαυτό της μια καθησυχαστική εικόνα της κατάστασης — που εξάλλου είναι πιθανόν καθησυχαστική, μα δεν είναι αυτό το πρόβλημα. Εν πάση περιπτώσει, συμφωνούμε πάλι να ευχηθούμε σε αυτό το περίεργο ζωάκι κάθε ευτυχία, που πραγματικά του αξίζει. Ο ύπνος είναι πιο δύσκολος. Η καμπίνα είναι σκέτος θάλαμος. Υπάρχουν δυο που ροχαλίζουν, ο γέρος και ο επιχειρηματίας. Επιπλέον, ο Ρ. κι εγώ είχαμε ανοίξει το

φινιστρίνι, αλλά ο γέρος το έκλεισε καταμεσής της νύχτας. Έχω την εντύπωση ότι αναπνέω την αναπνοή των άλλων, κι επιθυμώ τρομερά να πάω να κοιμηθώ στο κατάστρωμα. Μόνο η ιδέα του κρύου με συγκρατεί. Εγερτήριο στις 7 και μισή γιατί δεν σερβίρεται πρωινό μετά τις 8 και μισή. Το πρωί, δουλειά. Στις 12 και τέταρτο μεσημεριανό. Ο Μεξικανός με πληροφορεί πως είναι αντιπρόσωπος γαλλικών οίκων αρωματοποιίας στο Μεξικό και μου εγκωμιάζει τη γαλλική ποιότητα. Τα όμορφα φωτεινά μάτια απέναντί μου χάνουν λίγη από την περηφάνια τους και αντιλαμβάνομαστε ότι η κυρία ήταν πολύ συνεσταλμένη. Η Λορέτ μάς διαβεβαιώνει ότι δεν θα επιτρέψει ποτέ στην οικογένειά της να πει κακό λόγο για τη Γαλλία. Και μας παρουσιάζει ένα εξαιρετικό πορτρέτο ευθυκρισίας των κατοίκων της Ανβέρ. (Αν αγοράσουν κάποιο κόσμημα στη γυναίκα τους, αυτό θα είναι ένα ακατέργαστο διαμάντι, ποτέ ένα δουλεμένο δαχτυλίδι. Έτσι, έχουν ένα κεφάλαιο. Και γούνες επίσης. Σίγουρες αξίες, μα την αλήθεια).

Το απόγευμα μιλάμε με τον υποπρόξενο. Δεν με εκπλήσσει ιδιαίτερα το γεγονός ότι κατάγεται από το Οράν. Και δίνουμε, φυσικά, φιλικά χτυπήματα στην πλάτη ο ένας στον άλλο. Πήγε στις πιο απίθανες χώρες, όπως στη Βολιβία, για την οποία μου μιλά πολύ καλά. Η Λα Παζ βρίσκεται σε υψόμετρο 4.000 μέτρων. Τα αυτοκίνητα χάνουν το 40% της δύναμής τους, οι μπάλες του τένις φτάνουν μόλις

και μετά βίας στον προορισμό τους, και τα άλογα πηδούν μόνο χαμηλά εμπόδια. Άντεξε την παραμονή εκεί τρώγοντας σκόρδα. Η γυναίκα του, μια πνευματώδης Πολωνέζα, διηγείται στον Ρ. ιστορίες μαγείας. 3 η ώρα. Αναχώρηση. Η θάλασσα είναι όμορφη. Μια γυναίκα ναυτικού, βυθισμένη στο πένθος, τρέχει αδέξια κατά μήκος της προβλήτας, συνοδεύοντας το πλοίο με χειρονομίες αποχαιρετισμού. Ρημαγμένα κτίρια στα παράλια τούτης της πληγωμένης γης, αυτή είναι η τελευταία εικόνα από τη Γαλλία.

Αφοσιώνομαι στη δουλειά. Στο δείπνο, ο Μεξικανός διηγείται ιστορίες τελωνείου. Μια μόνο ενδιαφέρουσα: του Αμερικανού που τον ακρωτηρίασαν στο Μεξικό έπειτα από ένα ατύχημα και ήθελε να πάρει μαζί του το κομμένο πόδι του μέσα σε ένα κρυστάλλινο κουτί. Τρεις ημέρες διαπραγματεύσεων για να αποφασίσουν αν αυτό το αντικείμενο θα εντασσόταν στην κατηγορία των αντικειμένων που έπρεπε να διερευνηθούν σχετικά με τα μέτρα προστασίας ενάντια στις επιδημίες. Εφόσον, όμως, ο Αμερικανός δήλωσε ότι θα προτιμούσε να μείνει στο Μεξικό παρά να αποχωριστεί το πόδι του, οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν θέλησαν να χάσουν έναν αξιότιμο πολίτη. Η Λορέτ βήχει ασταμάτητα και φοβάται τη ναυτία. Ο Ρ. θέλει να τη γιατρέψει χρησιμοποιώντας μια μέθοδο αυθυποβολής. Και το καταφέρνει επιδέξια. Μετά το δείπνο, πίνω ένα ποτό με την κ. Ντ., την ψηλή γυναίκα με τα ανοι-

χτόχρωμα μάτια. Ο σύζυγός της εργάζεται στην πρεσβεία της Ουάσινγκτον.

Τρίτη, 10 το πρωί. Η νύχτα ήταν καλή, αν και σύντομη. Σήμερα το πρωί βρέχει και η θάλασσα είναι φουρτουνιασμένη. Το μπαρ είναι σχεδόν άδειο. Δουλεύω ήσυχα. Ο Ατλαντικός έχει χρώμα περιστεριού. Ξαπλώνω πριν το μεσημεριανό φαγητό, νιώθω λίγη αναγούλα και με παίρνει ο ύπνος, για να ξυπνήσω μισή ώρα αργότερα σε πλήρη φόρμα. Στο μεσημεριανό φαγητό, αποχές. Η Λορέτ μας δεν αφήνει την κουκέτα της όλη μέρα. Οι Μεξικανοί σηκώνονται από το τραπέζι πριν το τέλος του φαγητού. Η κ. Ντ., ο Ρ. κι εγώ φλυαρούμε φιλικά. Αλλά ο Ρ. θα πάει για ύπνο λίγο αδιάθετος. Αν και είμαι σε φόρμα, δεν αργώ να τον μιμηθώ. Το κεφάλι μου είναι νερουλιασμένο και αδυνατώ να δουλέψω. Διαβάζω όμως το *Πόλεμος και Ειρήνη*. Πόσο ερωτευμένος θα ήμουν με τη Νατάσα!

Στη συνέχεια, η μέρα τρενάρει, βαριά και μονότονη. Μετά το δείπνο ο Χ, ο γουναράς, μου μιλά για τη σοφία της ανατολής. Είναι το είδος της συζήτησης που δεν μπόρεσα ποτέ να αντέξω πάνω από πέντε λεπτά. Πάω στο κρεβάτι μου να ξαναβρώ τη Νατάσα Ροστόφ.

Τετάρτη. Ξυπνώ με πυρετό και κάτι σαν φαργγίτιδα. Έχει όμως μια ωραία λιακάδα, παρά την

αναστατωμένη θάλασσα. Περνώ το πρωινό ξαπλωμένος στον ήλιο. Το απόγευμα, αγγλικά με τον Ρ. στο κατάστρωμα και κοκτέιλ στην καμπίνα του καπετάνιου με την κυρία Ντ. Μετά το δείπνο, ο Ρ. διηγείται τις ιατρικές αναμνήσεις του. Νταχάου. Ο σωρός των ετοιμοθάνατων που η διάρροια του ενός κυλά πάνω στον άλλο.

Πέμπτη. Βρομόκαιρος με το ρίγος της γρίπης. Λίγη σαμπάνια το βράδυ, με τον Ρ. και την κ. Ντ., με αναζωογονεί. Αλλά το κεφάλι μου είναι άδειο. Παρ' όλα αυτά, αγγλικά το απόγευμα.

Παρασκευή. Η γρίπη υποχωρεί, αλλά η ζωή παραμένει το ίδιο μονότονη. Δουλεύω λίγο το πρωί. Η θάλασσα πάντα φουρτουνιασμένη. Το απόγευμα υποδεχόμαστε μαζί με τον πρόξενο (Νταουί) την κ. Ντ. και τη Λ. στην καμπίνα μας. Ευχάριστη κουβεντούλα. Ο πρόξενος διηγείται (με αλγερινή ευφράδεια) την ιστορία του νεαρού υποπρόξενου της Αδριανούπολης που δεν κατάφερε να κάνει την πρώτη επίσκεψή του στον πρόξενο, επειδή τέσσερις ουραγχοτάγχοι ήταν δεμένοι στον προθάλαμο του προξενείου. Το αποφασίζει, επιτέλους, αλλά περνά μέρες φόβου μέσα σε αυτό το προξενείο. Τελικά, μαθαίνοντας από τον πρόξενο πως ένας από τους ουραγχοτάγχους πέθανε επειδή κατάπιε ένα κουτί σπύρτα, φέρνει καθημερινά ένα κουτί που το δίνει στοργικά σε ένα από τα ζώα, μέχρις ότου το

ξεπαστρέψει. Όταν όλα τα ζώα βρίσκονται στο χρώμα, αναπνέει ανακουφισμένος.

Κλασική ιστορία επίσης των τριαντάχρονων προξένων στην Τζέντα² και αλλού που μεθοκοπούν και πεθαίνουν μες στη μοναξιά (για μένα).

Το βράδυ, μετά το δείπνο, καθώς θα περάσουμε ανοιχτά των Αζορών, ανεβαίνω στο κατάστρωμα και, σε μια γωνιά προστατευμένη από τον δυνατό άνεμο που φυσά από την ώρα που ξεκινήσαμε, μπο-ρώ να απολαύσω την καθάρια νύχτα με τα λιγοστά αλλά μεγάλα αστέρια που γλιστρούν πάνω από το πλοίο, ακολουθώντας την ίδια ευθύγραμμη πορεία. Το αχνό φεγγάρι δίνει στον ουρανό ένα φως χωρίς λάμψη, που φωτίζει τα ταραγμένα νερά με ένα σταθερό αντιφέγγισμα. Για πολλοστή φορά, κοι-τάζω, όπως εδώ και χρόνια τώρα, τα σχήματα που φτιάχνουν τα κύματα και τα απόνερα πάνω στην επιφάνεια της θάλασσας, τούτη τη δαντέλα που πλέκουν και ξηλώνουν, τούτο το υγρό μάρμαρο... και για μιαν ακόμα φορά ψάχνω να εντοπίσω με τι ακριβώς θα μπορούσα να τη συγκρίνω, ώστε να καταφέρω να συλλάβω τούτη την εκπληκτική πανδαισία θάλασσας, νερού και φωτός που μου ξε-φεύγει εδώ και τόσο καιρό. Και πάλι μάταια. Για μένα, παραμένει σύμβολο αιώνιο.